

Ба 63905

ВЫДАВЕЦ С. СТАНКЕВИЧ.

ТАРАС НА ПАРНАСЕ
(ПОЭМА).

Б. М. С. 1910

ВІЛЬНЯ.
Беларуская Друкарня Ім. Скарыны, Людвісарская 1.

29898

Ба 63905

ВЫДАНИЕ С. СТАНКЕВИЧА.

ТАРАС НА ПАРНАСЕ

(ПОЭМА).

Беларускі
музей
ім. Ірына
Дунінавіча

Бел. аддзел
1994 г.

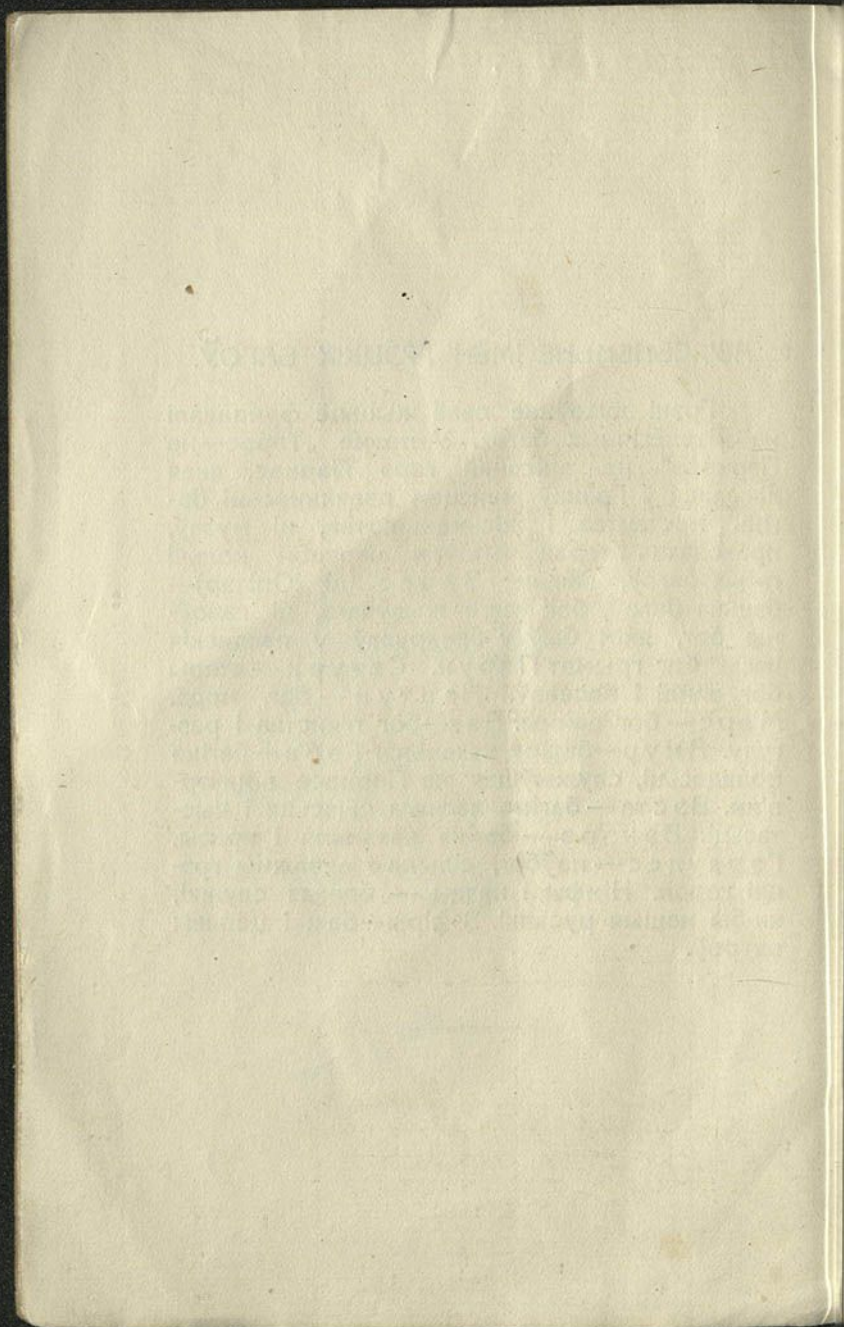
Ба 63905 р

Mr. inv. 339.

25. 6. 2009

АБ'ЯСНЕНЬНЕ ІМЁН ГРЭЦКІХ БАГОЎ.

Грэкі духоўнае сваё жыццё фундавалі на міталёгічных багох. У поэме „Тарас—на Парнасе“ на апісанай гарэ Парнас, якая лічылася ў Грэкаў мейсцам дзеяльнасьці багін мастацтва і пісьменьніцтва, ці музаў, праходзяць перад чытачом чарадой колькі гэтых багоў, ласьне: Завес (ці Юпітэр)—бацька багоў, бог усяго жывучага, ці галоўны бог, якім быў у беларусаў у паганскія часы бог грымот Пярун. Сатурн—стары бог зямлі і пасеваў. Нэптун—бог мора. Марс—бог вайны. Бах—бог п'янства і разгулу. Амур—базок каханья. Гэба—багіня моладасьці, служыўшая на Парнасе віначэрп'ям. Вэста—багіня хатняга шчасьця і чыстасьці. Вэнэра—багіня каханья і красы. Гэркулес—паўбог, сільны і адважны грэцкі герой. Німфы і наяды—божыя служкі, як-бы нашыя русалкі. Зэфіры—базкі цёплых вятроў.

I.

Ці знаў хто, браццы, з вас Тараса,
У палясоўшчыках што быў?
На Пуцявішчы у Панаса,
Ён там ля лазьні блізка жыў.

Што-ж? Чалавек ён быў рахманы,
Гарэлкі ў губу ён ня браў!
За тое-ж ў ласцы быў у пана,—
Яго пан дужа шанаваў.

Любіла то-ж Тараса й паня.
І войт ні разу не збрахаў,
Зато Тарас балота зраньня
Да цёмнай ночы пільнаваў.

Чуць золак,—стрэльбу ён за плечы,
Заткне сякеру за паяс,—
Заўсёды ходзіць бор сыцяргчы
І птушак біць з ружжа Тарас.

Хадзіў ці доўга ён, ці мала,
Ды толькі нешта адзін раз
Бяда ў бару яго спаткала,
Во, як казаў нам сам Тарас:

II.

— На самага Кузьму-Дзямяна
Пайшоў я ў пушчу паміж мхоў;
Устаў я нешта дужа рана,—
Здаецца з першых пятухоў...

Іду сабе я панямногу,
 Але й на пень крыху прысеў.
 Аж тут: лоп—лоп! Цераз дарогу,—
 Як быццам цецярук зьяцеў.

Злажыўся стрэльбай, хлэпс!— ня паліць
 Крамзель з другога! не пякець,
 Гляджу, аж—вось з-за елі валіць,
 Як ёсьць хароміна—мядзьведзь! •

Хоць ня трусьлівы я дзяціна,
 Але затросься, як асіна,
 Зубам, як цюцька ляпачу;
 Гляджу—аж зломлена лясіна,
 І ўздумаў: дай-жа ускачу!

III.

Скакнуў—ня трапіў пасьлізнуўся!
 І ў яму маланьнёй лячу!
 Ляцеў—ляцеў, як разануўся,—
 Аж стала зелена ў ваччу.

Ляцеў ці доўга я ці мала,
 Таго ніяк я не ўцямлю,
 Але ўжо ладна разсьвітала,
 Як я зваліўся на зямлю.

Устаў з зямлі абкалаціўся,—
 Бо быў у гразі, як сьвіньня,
 І дужа, дужа я дзвіўся,—
 Дзе апынуўся гэта я.

Рукой паскробшы каля вуха,
 Дабыў з табакай рагавень,
 І храпы панапхнуў цяртухай,—
 Бо ня ўжываў я цэлы дзень!

Як прасьвятлелі мае вочы,
Мядзьведзя ўжо я ня шукаў!
Закінуў стрэльбу я за плечы,
І па баках глядзець я стаў.

IV.

А вох ці мне! Як там прыгожа!
Ну быццам хто намаляваў!
Чырвоны краскі, мак і рожы,—
Ну як сукенку хто паслаў!

І птушкі ёсьць там, дужа стройна
Пяюць, палепш за салаўя!
А вох ці мне! А-а, а вой я!
Куды патрапіў гэта я!

Стаяў я доўга і дзівіўся.
Разьзявіў зяпу і глядзеў,
Аж вось адкуліцька зьявіўся
Ці то прышоў, ці прыляцеў.

Хлапчына нейкі круглалікі,
Увесь кудравы, як баран,
І за плячмі яго вялікі
Прычэплен лук быў і каўчан.

— Адкуль, куды дарога гэта?—
Спытаўся я ў хлапца той час.
— Дарога гэта з таго сьвета,
І проста йдзе аж на Парнас!—

Сказаўшы хлопчык таго часу
На скрыдлах проста паляцеў,
Дарогу-ж паказаць Тарасу,
Ня меўшы часу не хацеў...

V.

Падумаў я тады нямнога,
Што за шайтан Парнас такі?
Пайшоў я проста тэй дарогай,
Узяўшы ў рукі добры кій.

Прайшоў вёрст дзевяць тэй дарогай,
Аж бачу я: гара стаіць.
Пад тэй гарой народу многа,
Як бы кірмаш які кіпіць.

Прышоў я бліжай, што за ліха!
Народ ня проста, ўсе паны!
Хто дужа шпарка, хто паціху,
Ўсе лезуць на гару яны.

Як жыды ў школе галасуюць,
Гатоў адзін другога зьесьць,
Бо кожны морду ўперад сунець,
Каб першым на гару узьлесць.

VI.

Усе з сабой цягаюць кніжкі,
Аж з іншых пот ручком плюшчыць,
Адзін другому ціснуць кішкі,
Аж нехта з паміж іх крычыць:

— Памалу, браццы, не душыце
Вы фэльетон мой і „Пчелу“,
Мяне-ж самога вы пусьціце
І не дзяржыце за палу!

А не дык,—да душы! ў газэце
Я вас аблаю на ўвесь сьвет,
Як Гоголя у прошлым леце...
Я-ж сам рэдактарам газэт!—

Гляджу сабе, аж гэта сівы
 Кароткі, тоўсты, як кабан
 Плюгавы, дужа некрасівы
 Крычыць, як ашалелы пан.

Нясе вялікі мех пан гэты.
 Поўным-паўнюсенькім набіт,
 Усё там кніжкі ды газэты,
 Ну, як каробачнік той—жыд!

Таварыш попlech з ім ідзе
 І несцьці кніжкі пасабляе,
 А сам граматыку нясе,
 Што ў сэмінарах абучаюць.

ҮІІ.

Во, нешта разам зашумелі,
 Народ раздаўся на канцы.
 І, як бы птушкі, праляцелі
 Чатыры добрых малайцы.

Народ то быў ўсё не такоўскі:
 Сам Пушкін, Лермантаў, Жукоўскі
 І Гогаль — шпарка каля нас
 Прайшлі, як павы, на Парнас:

Ну, словам, многа тут народу
 Сабралась лезьці на Парнас:
 Былі паны, было і зброду,
 Як часам і на сьвеце ў нас.

Паміж людзей і я штурхаўся
 І ціснуўся што ёсьць пары;
 Вось чуць-ня-чуць такі прабраўся
 І лезу проста да гары.

VIII.

Узьлез. Гляджу, аж хата нова —
 Стаіць, за звычай, панскі двор,
 Кругом яго там тын яловы:
 Нябось, сюды ня ўзьлезе вор!

Кругом там свінны ўсюды ходзяць,
 Сабакі, козы, бараны...
 Знаць й багі гаспадарку водзяць,
 Калі сьвіней дзяржаць яны.

На грошы ў тронкі тут гуляюць
 Парнаскі хлопцы-дзяцюкі;
 А хто капейкі з іх ня маець,
 Той лупіць толькі на шлякі.

Улез к багом тады я ў хату...
 А вох ці мне! Ні даць, ні ўзяць,
 Як у казарме тут салдаты, —
 Багоў ня можна пашчытаць!

IX.

Тарасу ліха што здаецца.
 Ну, як-бы ў рандзе ён сядзіць, —
 Хто піпку курыць, хто сьмяецца,
 А іншы песьні бурудзіць.

Гзядзіць ён, аж на лаўцы шыюць-
 Шаўцы багіням хадакі,
 Багіні-ж у начоўках мыюць
 Багом кашулі і парткі.

Сатурн там, лыкі размачыўшы,
 Падвіркай лапці падплятаў,
 Па сьвеце добра пахадзіўшы,
 Лапцей ён многа натаптаў.

Нэптун на лаўцы чыніць сеці
 І восьці садзіць на шасты,
 Пры ім-жа, мусіць, яго дзеці
 Дзіравы ладзяць нераты.

X.

Вось б'юцца Марс ды з Гэркулесам,
 А Гэркулес, як той мядзведзь, —
 Каб цешыць, старага Завеса,
 Хахол ён Марсу добра мнець.

Завес-жа наўзніч лёг на плечы,
 Сярмягу ў галаву паклаў:
 Ён грэў на печы стары плечы
 І нешта ў барадзе шукаў.

Во, перад люстрам задам меліць
 І маслам мажаць валасы
 І нечым твар яна свой беліць, —
 Вэнэра, знаць, дзеля красы.

Амур-жа з дзеўкамі жартуе,
 Ну, проста сьмех ажно бярэ,
 То ён зьнянацку пацалуе,
 То хустку з галавы зьдзярэ,

То ў гусьлі ён ім заіграе,
 То сьмешны песьні запяе,
 То адным вокам заміргае,
 Як быццам ён каго заве.

XI.

Вось затраслася ўся гара:
 Завес на печы зварухнуўся
 Зяўнуў і дужа пацягнуўся
 І кажа: „Есьці ужо пара!“

Прыгожа дужа дзеўка Гэба
 Гарэлкі ў чаркі наліла
 І, як жарон, букатку хлеба
 Прынёсшы, бразы! сярод стала.
 Во, з усяго сабралісь неба,
 Як тараканы, каля хлеба
 Багі і селі ўкруг стала.
 І стравы смачны з печы Гэба
 Насіць да столу пачала.

XII.

Найперш дала яна капусту,
 Тады са скваркамі кулеш,
 На малацэ крупеню густу
 Дае у волю, толькі еш.
 І з пастаялкай жур сьцюдзёны
 А з кашы сала аж цякло,
 Ды і гусяціны пражонай
 У волю ўсім багом было.
 Як узнясла-ж на стол каўбасы,
 Бліны аўсяны ў рашаце,
 Аж сьлінкі пацяклі ў Тараса,
 І забурчэла ў жываце.
 Гарэлку піць багі пачалі
 З насаткі ў чарку знай ліюць,
 Падпіўшы песьню запяялі,
 Ну, як у рандзе ўсе пяюць.
 Бах сп'яна стаў пяць прыпеўкі,
 Што аж ня можна гаварыць,
 Аж засароміліся дзеўкі,
 Так стаў ён брыдка развадзіць.
 А Завес так ўжо насьцябаўся
 Што носам чуць зямлю ня рыў,
 Ён вочы плюшчыў і ківаўся,
 Ды быццам нешта гаварыў.

Хоць не маё то, праўда дзела,
 Ня сьлед мне, можа і казаць,
 Любіў ён цешыць грэшна цела,
 Ды часам лоўка падгуляць...

XIII.

Але багі тады усталі,
 Як ўсё паелі, папілі,
 Во... Разам у дуду зайгралі:
 Скакаць багіні пачалі.

Узяўшы хустачку Вэнэра
 Пайшла мяцеліцу скакаць,
 Прыгожа, стройна цераз меру
 Пяром ня можна апісаць!

Чырвона, тоўста, круглаліца
 І вочы, як на калясе,
 Як жар, гарыць яе спадніца
 І стужкі ўплецены ў касе.

Хапіўшы кілішак гарэлкі,
 Амур яшчэ павесялеў —
 Іграць пачаў ён на жалейцы
 І дзеўкам стройны песьні пеў.

Нэптун з прыгожанькай наядай
 Пайшоў ў прысядку казака,
 Нябось, і ў старога гада
 Кроў грэе, як у дзяцюка.

А во і сам Юпітэр з Вэстай
 Пусьціўся стары хрэн, у пляс,
 Як-бы жаніх перад нявестай
 Заткнуў ён рукі за паяс.

А во і Марс у новых ботах, —
 Ён мусіць ботаў не жалеў,
 Бо з німфамі скакаў да поту,
 Гуляў у жмуркі і шалеў.

І кожны бог так расплясаўся,
Што аж ня можна удзяржаць
А хто гарэлкі насыцябаўся,
Таго пад лаўку клалі спаць...

XIV.

Вось, як зайграў дудар плясуху,
Ніяк Тарас наш не ўсьцярпеў,
І з лаўкі ён, што ёсьці духу,
Скакаць на хату паляцеў.

Як стаў прыстук даваць атопкам,
Аж рот разінулі багі:
То ён прысьвісьне, то прытопне,
То шпарка пойдзе у кругі.

Глядзеў Юпітэр і дзівіўся
І пад дуду ў ладоні біў,
Ў канцы к Тарасу прыбліжыўся
І так яго перапыніў:

— А ты адкульціка, прыяцель?
За чым прыйшоў ты на Парнас!
Ты хто такі? Ты ня пісацель? —
— Не, мой панок! — сказаў Тарас,

— Я палясоўшчык з Пуцявішча:
Чуць золак сёньня са двара,
Прышоў сюды я да паўдня шчэ
Ды ўжо да дому мне пара,
Ці ня была-б, паночак, ласка
Адсюль дамоў мяне завесьці;
Хадзіўшы на гарэ Парнаскай
Мне дужа захацелась есьці. —

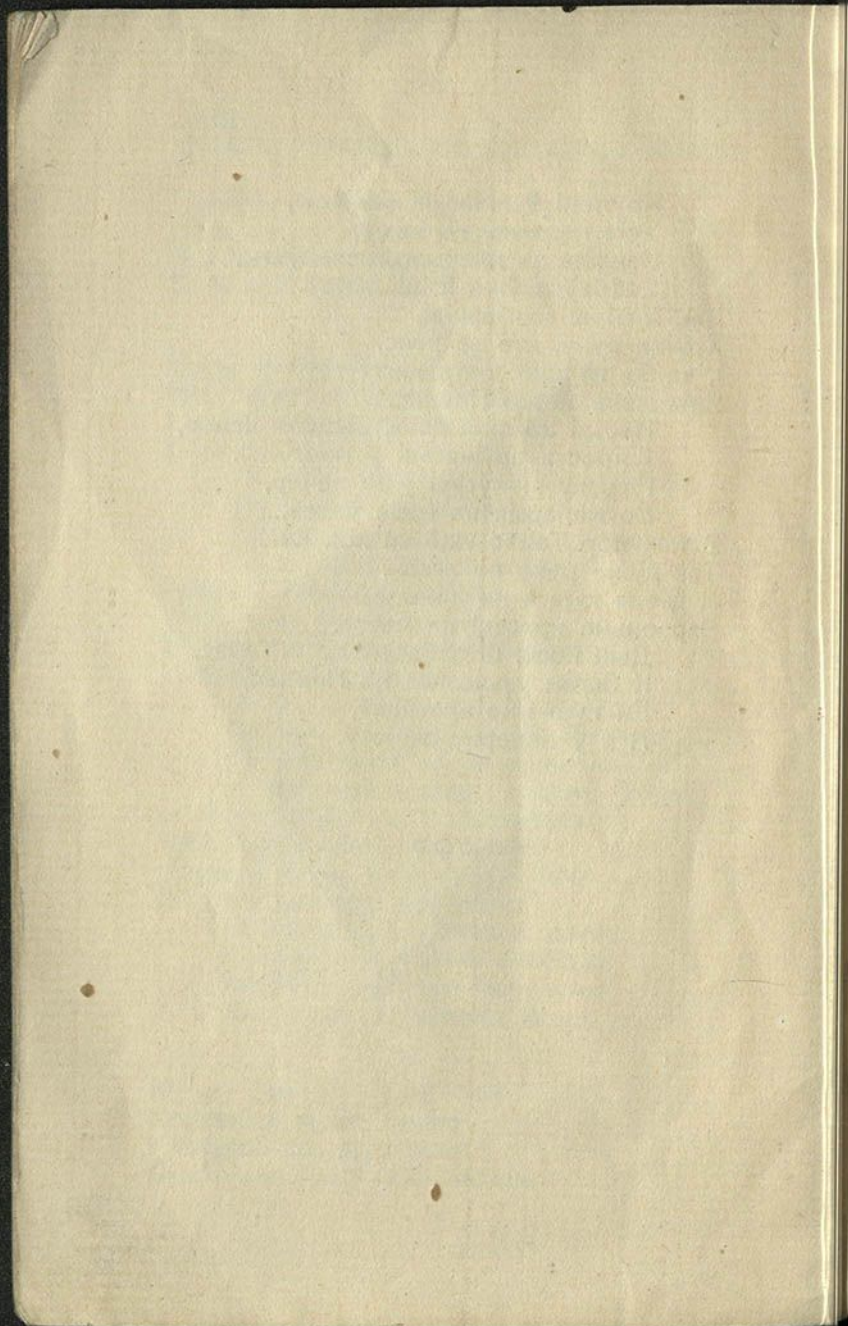
XV.

Кіўнуў Завес і мігам Гэба
Крупені ў міску наліла
І добрую краюху хлеба
Сказаўшы „еш!“ мне падала.

Крупені ў волю я паеўшы,
Усіх падзякаваў багоў;
Кашэль за плечы прывязаўшы,
Сабраўся ўжо ісьці дамоў.

Але эфіры падхвацілі,
Хто за руку, хто за паяс,
І, як-бы птушкі, паташчылі
Яны мяне цераз Парнас.
Нясьлі на скрыдлах, быццам вецер,
І проста прынясьлі ў наш лес.
Гляджу я: мусіць ужо вечар,
Бо маладзік на неба ўзлез...
З тых пор Тарас ужо ня ходзіць
Так дужа рана па лясох,
А дзеля гэтага ня шкодзіць
Бярвеньне красьці па начох.

Дык вось, што бачыў наш Тарас,
К багам узьлезшы на Парнас,
Ён гэта мне апавядаў,
А я ў паперку запісаў.

338+

Вед. архива
Литован

1964

338

Вед. архива

1994

00000002736836

